

Maciej Hubka
(Piotrków Trybunalski)

SPRAWOZDANIE Z KONFERENCJI NAUKOWEJ PT. *CZASOPISMA NAUKOWE
BIBLIOTEK, ARCHIWÓW, MUZEÓW. TRADYCJE – ROLE – PERSPEKTYWY.*
POZNAŃ, 4-5 MARCA 2010 R.

Realia przełomu XX i XXI wieku postawiły przed środowiskiem naukowym nowe wymagania w kontekście popularyzacji wiedzy oraz efektów badań własnych. Rozwój i dostępność Internetu oraz „informatyzacja” nauki spowodowały pojawienie się nowej płaszczyzny dialogu naukowego, poszerzając znacznie grono potencjalnych odbiorców. Rozwój tradycyjnego rynku wydawniczego zaowocował pojawieniem się szeregu nowych tytułów periodyków naukowych oraz popularnonaukowych. Prześledzenie wyżej wymienionych przemian przyswiecało konferencji naukowej pt. *Czasopisma naukowe bibliotek, archiwów, muzeów. Tradycje – role – perspektywy.* To naukowe spotkanie o charakterze ogólnopolskim odbyło się w dniach 4-5 marca 2010 roku w Pałacu Działyńskich w Poznaniu. Organizatorem konferencji była Biblioteka Kórnicka Polskiej Akademii Nauk, przy współudziale Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej oraz Fundacji „Zakłady Kórnickie”. Inicjatorami, a także realizatorami tegoż przedsięwzięcia były dr hab. Barbara Wysocka oraz dr Agnieszka Królczyk. W ciągu dwóch dni obrad wygłoszono ponad 20 referatów i komunikatów, opracowanych przez przedstawicieli archiwów, muzeów, bibliotek oraz uczelni wyższych z całej Polski. Piotrkowskie środowisko historyczne reprezentowali – dr Tomasz Matuszak, dyrektor Archiwum Państwowego w Piotrkowie Trybunalskim oraz mgr Maciej Hubka.

W dniu 4 marca 2010 roku organizatorzy konferencji podzielili obrady na trzy segmenty. We wspaniałej Czerwonej Sali Pałacu Działyńskich zgromadzonych gości i prelegentów powitał prof. dr hab. Tomasz Jasiński – dyrektor Biblioteki Kórnickiej PAN. W skierowanych do audytorium słowach przybliżył zgromadzonym myśl przewodnią oraz cele konferencji, otwierając tym samym pierwszą część obrad, której przewodniczył. Referatem inauguracyjnym było wystąpienie Adama Żurka (Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu) pt. *Współczesne czasopisma naukowe bibliotek, archiwów i muzeów. Próba typologii.* Zaproponowany podział, postawione tezy czy też oceny autora spotkały się z zainteresowaniem oraz ciekawą dyskusją. Kolejny referat – *Czasopisma naukowe bibliotek, archiwów i muzeów w latach 1918-1939* – wygłosiła Grażyna Wrona (Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie). Wystąpienie to ukazało w sposób problemowy dzieje międzywojennego polskiego czasopiśmiennictwa naukowego. Trzecie z kolei wystąpienie – Anny Migoniowej (Uniwersytet Wrocławski) – „*Roczniki Biblioteczne*” – *pismo bibliotek i o bibliotekach: przemiany profilu i zbiorowości autorów (1956-2010)*, stało się wykładnią historii i rozwoju czasopisma naukowego. Piotr Lechowski (Uniwersytet Jagielloński) wygłosił referat pt. *Czasopisma naukowe współczesnych muzeów krakowskich*, posiłkując się podczas prelekcji interesującą prezentacją multimedialną. Zabieg ten pozwolił na skuteczną prezentację wysiłków wydawniczych ponad 20 muzeów krakowskich. W zestawieniu z poprzedzającym wystąpieniem prof. Migoniowej, pozwoliło to na konfrontację historii ze współczesnością.

W pierwszej, przedpołudniowej, części obrad tego dnia wygłoszono jeszcze dwa wystąpienia. Pierwszym z nich był komunikat Macieja Matwijowa (Uniwersytet Wrocławski) pt. *Czasopisma naukowe Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich w latach 1948-1991.* Ostatnim w tym segmencie był natomiast referat „*Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej*” – *funkcje w dziejach Biblioteki*, autorstwa Barbary Wysockiej (Biblioteka Kórnicka PAN).

Po wysłuchaniu sześciu wystąpień w tej części obrad nastąpił czas na dyskusję. Wiele pytań kierowano do A. Żurka. Tezy postawione w pierwszym wystąpieniu znalazły zarówno zwolenników jak i oponentów. Nie sposób w tak krótkiej formie – jaką jest sprawozdanie – przedstawić całej dyskusji. Zainteresowanym tym tematem pozostaje zatem czekać na planowane wydawnictwo materiałów pokonferencyjnych. Napięty harmonogram pierwszego dnia obrad spowodował, że dyskusja nad wygłoszonymi referatami była kontynuowana w trakcie przerwy w kularach.

Po wznowieniu obrad przewodnictwo objęła Grażyna Wrona. Drugi segment rozpoczęło wystąpienie Tomasza Matuszaka (Archiwum Państwowe w Piotrkowie Trybunalskim). Dyrektor piotrkowskiego archiwum wygłosił referat pt. „*Badania nad Dziejami Regionu Piotrkowskiego*”. *Rola – znaczenie – perspektywy*. Matuszak zawarł w przygotowanym materiale cenne uwagi na temat procesów powstania oraz rozwoju czasopisma naukowego o zasięgu i tematyce regionalnej. Z zainteresowaniem audytorium spotkały się informacje na temat prac redakcyjnych oraz wysiłków wydawcy (Archiwum Państwowego w Piotrkowie Trybunalskim oraz piotrkowskiego Muzeum), mających na celu utrzymanie się tytułu na rynku wydawniczym. Grzegorz Nieć (Wyższa Szkoła Zarządzania we Wrocławiu) zawarł w swym wystąpieniu pt. „*Rocznik Historyczny Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego*”. *Dwadzieścia pięć lat placówki i pisma na przełomie epok*, charakterystykę wydawcy oraz czasopisma – wspierając swój wysiłek prezentacją multimedialną. Również to wystąpienie spotkało się z oddźwiękiem podczas dyskusji. Z kolei Anna Belka (Archiwum Państwowe m. st. Warszawy) przybliżyła zagadnienia tematu „*Kronika Warszawy*” – *geneza, tematyka, warunki i zasady działalności*. Violetta Rezler-Wasilewska (Centralne Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach-Opolu) wystąpiła z komunikatem „*Łambinowicki Rocznik Muzealny*” – *periodyk muzeum-miejsca pamięci*. Kolejny komunikat wygłosiła Aleksandra Lubczyńska (Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy Jana Kochanowskiego w Kielcach) – „*Rocznik Muzeum Narodowego w Kielcach*” i *jego rola w środowisku lokalnym*.

Przedostatnim wystąpieniem w zdominowanej tematyką regionalną drugim segmencie był komunikat pt. „*Piotrkowskie Zeszyty Historyczne*”. *Rola – znaczenie – perspektywy*, wygłoszony przez Macieja Hubkę (Archiwum Państwowe w Piotrkowie Trybunalskim). Autor zaprezentował historię czasopisma naukowego Instytutu Historii Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego Jana Kochanowskiego Filii w Piotrkowie Trybunalskim. Przedstawił przemiany w strukturze wydawnictwa, wskazał na zdecydowanie wykraczającą poza regionalia tematykę, a całość zwięździł planami rozwoju „Piotrkowskich Zeszytów Historycznych”. Z zainteresowaniem słuchaczy spotkała się kwestia roli czasopisma w kształtowaniu się i życiu piotrkowskiego środowiska historycznego.

Na zakończenie tej części obrad głos zabrał Paweł Anders (Biblioteka Publiczna w Poznaniu), wygłaszając komunikat pt. „*Kronika Wielkopolski*”. *Czasopismo o regionie i dla regionu*.

Podczas kolejnego panelu dyskusyjnego poruszano kwestie regionalne w zakresie roli czasopism naukowych w kształtowaniu środowisk oraz popularyzacji wyników badań lokalnych pracowników nauki i kultury. W kontekście wystąpienia dotyczącego wydawnictwa Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego, zastanawiano się na ile jest to pismo historyczne, a na ile lansujące polityczne wizje jego wydawców. Podczas dyskusji przewijał się również wątek piotrkowskich periodyków prezentowanych w wystąpieniach Matuszaka i Hubki – poruszano m.in. kwestie organizacji oraz roli w lokalnym środowisku obu tytułów.

Wieczorny segment obrad odbywał się pod przewodnictwem Anny Migoniowej. Ze względu na ilość wygłoszonych referatów i komunikatów była to najobszerniejsza część pierwszego dnia konferencji. Zainaugurował ją referat pt. „*Biblioteka*” – *Rocznik Biblioteki*

Uniwersyteckiej w Poznaniu – tradycja i współczesna jakość, którego autorami byli Aldona Chachlikowska i Artur Jazdon (Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu). W następnym wystąpieniu Irena Mamczak-Gadkowska (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu) zaprezentowała temat „*Archeion*”. *Tradycja i współczesność najstarszego polskiego pisma archiwalnego*. Jako trzeci głos zabrał Leszek Zinkow (Uniwersytet Jagielloński). Przedstawił on komunikat pt. *Periodyki muzeów archeologicznych w Polsce. Początki i rozwój*, jednak w ostatecznym rozrachunku streścił jedynie zarys historii polskiej archeologii oraz niektórych placówek muzealnych. Zainteresowanym tą tematyką pozostaje więc sięgnąć po tom materiałów pokonferencyjnych. Jacek Krochmal (Archiwum Główne Akt Dawnych) w komunikacie pt. *Od serii wydawniczej do czasopisma naukowego. Archiwum Główne Akt Dawnych i jego „Miscellanea Historico-Archivistica”*, w niezwykle ciekawy sposób zaprezentował zaznaczoną w tytule wystąpienia drogę rozwoju wydawnictwa, przedstawiając też plany jego najbliższej przyszłości.

Kolejnym referentem był Przemysław Wojciechowski (Archiwum Państwowe w Poznaniu). Zaprezentował on komunikat pt. „*Poznański Rocznik Archiwalno-Historyczny*” – *czasopismo naukowe Archiwum Państwowego w Poznaniu i Poznańskiego Oddziału Stowarzyszenia Archiwistów Polskich*. Następnie Artur Hamryszczak (Katolicki Uniwersytet Lubelski) wygłosił komunikat, w którym przedstawił *Półrocznik „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”*. Wystąpienie to wpisało się niejako w dyskusję nad typologią czasopism naukowych, prezentowaną w referacie Żurka z początku tego dnia obrad. Kolejnym zaplanowanym punktem programu miał być komunikat Izabeli Krasieńskiej (Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy Jana Kochanowskiego w Kielcach) pt. „*Rocznik Muzealny*” (1998-2000) – *czasopismo Muzeum Historyczno-Archeologicznego w Ostrowcu Świętokrzyskim*. Nie doszedł on jednak do skutku z powodu absencji prelegentki. Ostatnie dwa wystąpienia w tym bloku to komunikat Ewy Danowskiej (Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy Jana Kochanowskiego w Kielcach) – *Edycje źródeł na łamach „Rocznika Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie”* i komunikat autorstwa Agnieszki Fluda-Krokos (Biblioteka Naukowa PAU i PAN w Krakowie) pt. *Zagadnienia zbiorów specjalnych na łamach „Rocznika Biblioteki PAU i PAN w Krakowie” (1957-2009)*.

Drugiego dnia konferencji – 5 marca 2010 roku – obrady toczyły się pod przewodnictwem Artura Jazdona. O ile pierwszego dnia kolejne segmenty programu poświęcone były kolejno: historii czasopiśmiennictwa naukowego, czasopismom regionalnym oraz tytułom specjalistycznym/branżowym, obrady drugiego dnia zdominowały zagadnienia cyfryzacji rynku wydawniczego. Powzięta przez organizatorów koncepcja programu miała w tym wypadku prowadzić słuchaczy i prelegentów – zgodnie z hasłem tytułowym konferencji – do dyskusji panelowej, stanowiącej zwieńczenie drugiego dnia obrad.

Pierwszym prelegentem tego dnia była Anna Krzemińska (Polskie Towarzystwo Archiwalne, Kraków) z referatem pt. *Nowy periodyk archiwalny, czyli jak połączyć tradycję z nowoczesnością oraz wejść z sukcesem na rynek wydawniczy*. Autorka zawarła w nim koncepcję nowego specjalistycznego tytułu z zakresu archiwistyki – czasopisma „*Archivaria*”. W referacie tym przedstawiono „receptę na sukces” dla nowych, powstających dopiero czasopism naukowych. Podniesiono również kwestię wydawnictwa w postaci cyfrowej. Małgorzata Kowalska oraz Mariusz Jarocki (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu) zaprezentowali komunikat pt. *Czasopisma polskich bibliotek naukowych w zasobach Libry i dziedzicznych bazach danych*. Wystąpienie to wpisało się w ostatnio obserwowany proces „zadomawiania się” bibliotek cyfrowych w warsztacie historyka. Kolejny prelegent, Jacek Waliszewski (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu), w komunikacie pt. *Digitalizacja „Archeionu”. Założenia i problemy*, zaprezentował techniczne oraz warsztatowe zagadnienia

digitalizacji wydawnictw naukowych oraz ich e-publikacji na stronach internetowych wydawców. Anita Fura (Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy Jana Kochanowskiego w Kielcach) w referacie pt. „*British Museum Studies in Ancient Egypt and Sudan*” jako przykład czasopisma naukowego w wersji elektronicznej, zaprezentowała zagraniczne doświadczenia w cyfryzacji rynku wydawniczego. Ostatnim w tej części obrad wystąpieniem był referat Rafała T. Prinke (Akademia Wychowania Fizycznego w Poznaniu) – *Tradycyjne funkcje czasopisma naukowego a współczesne technologie komunikacyjne*.

Po wznowieniu obrad audytorium miało okazję zapoznać się z dyskusją panelową, moderowaną przez Prinke. Przewodnimi zagadnieniami dyskusji były: *Tradycyjna czy elektroniczna? Forma periodyków wydawanych przez biblioteki, archiwa i muzea w dobie zmieniających się środków przekazu* oraz *Czy nowa sytuacja kulturowa i nowe technologie zmieniają profil wydawniczy czasopism naukowych wydawanych przez biblioteki, muzea i archiwa?* Tak narysowane problemy stały się niejako klamrą wiążącą oraz podsumowaniem dwudniowych obrad. W debacie brali udział: Włodzimierz Bielak (Katolicki Uniwersytet Lubelski), Halina Ganińska (Biblioteka Główna Politechniki Poznańskiej), Mirosław Górny (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu), Artur Jazdon (Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu), Aleksander Radwański (Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich) oraz Adam Żurek (Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu). Uczestnicy dyskusji wypowiadali się na dwa wyżej postawione problemy, moderator natomiast prowadził dyskusję oraz komentował jej przebieg. Powzięty przez organizatorów zamiar takiej organizacji pozwolił na zapoznanie się z wieloma, często rozbieżnymi poglądami na tematy przewodnie. Z drugiej jednak strony audytorium miało ograniczoną możliwość na włączenie się do tej, jakże ciekawej debaty. Wnioski z tejże dyskusji sprowadziły się głównie do kwestii związanych z dualizmem formy przyszłego rynku wydawniczego, zabezpieczaniem e-publikacji przed przestępczością internetową, a także nad problemem kontroli nad merytorycznym poziomem e-publikacji. W mniejszym stopniu – z powodu ograniczonego czasu obrad – skupiono się nad zabezpieczeniem cyfrowego dziedzictwa naukowego na wypadek jego utraty w wyniku szeroko pojętych czynników niezależnych.

Ostatnim punktem programu było wystąpienie Tomasza Jasińskiego, który podsumował dwa dni owocnych obrad.

Reasumując, omawiana wyżej konferencja naukowa była wydarzeniem doniosłym w kalendarzu imprez naukowych w Polsce. Wysilek organizatorów oraz profesjonalne zabezpieczenie logistyczne przedsięwzięcia zasłużyły na uznanie ze strony uczestników konferencji. Szeroki odzew na wystosowane przez organizatorów zaproszenie (delegacje z wielu ośrodków z całej Polski) udowodnił, że idea konferencji okazała się w pełni adekwatna do pytań nurtujących zarówno wydawców jak i czytelników polskich czasopism naukowych. Znalezienie odpowiedzi na te, jakże istotne dla polskiej nauki, pytania przerastają możliwości jednej konferencji. Poznańska impreza naukowa pozwoliła jednak na wytyczenie kierunków dyskusji, przeniesienie jej do środowisk lokalnych oraz na łamy naukowego czasopiśmiennictwa polskiego. Jej pokłosiem ma być wspomniana już wcześniej publikacja materiałów pokonferencyjnych.